

Walory przyrodnicze powiatu siedleckiego

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Operacja pn. **„Organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne na rzecz siedleckiej przyrody”** mająca na celu: wzmocnienie kapitału społecznego, oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez wspieranie organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych.

Zadanie zrealizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, wdrażanej przez Lokalną Grupę Działania Ziemi Siedleckiej.

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Grupa EkoLogiczna

Brzozów 19

08-125 Suchozębry

e-mail: ekogrupa@o2.pl

www.grupaekologiczna.org.pl

Tekst:

Ireneusz Kaługa

Zdjęcia:

Magdalena Żynda,

Bogusław Skarus

Zdjęcia na okładce:

przód i tył: Bogusław Skarus

Skład i druk:

KOZAK DRUK

Powiat siedlecki położony jest we wschodniej części województwa mazowieckiego. Swoim zasięgiem obejmuje trzynaście gmin, o typowo rolniczym charakterze.

Walory przyrodnicze powiatu są dość dobrze rozpoznane. Wydaje się jednak, że nie są one w pełni doceniane przez miłośników przyrody i turystyki.

Większość informacji nt. przyrody tego rejonu pochodzi z opracowań dotyczących obszarów prawnie chronionych.

Do takich terenów należą: **Obszar Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach** oraz **Stawy Siedleckie i Stawy Broszkowskie** (posiadające rangę rezerwatów ornitologicznych), rezerwaty leśne: **Klimonty** i **Dąbrowy Seroczyńskie** oraz rezerwaty florystyczne **Gołobórz** i **Kulak**.

Obszary chronione, położone częściowo w granicach powiatu siedleckiego to: Natura 2000: **Dolina Liwca**, **Ostoja Nadliwiecka**, **Dolina Kostrzynia**, **Dolina Dolnego Bugu**, **Lasy Łukowskie**, **Nadbużański Park Krajobrazowy** i **Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu**.

Rycyk - rzadki gatunek Doliny Liwca
Fot. Magdalena Żynda

OBSZARY CHRONIONE

Spośród wielu terenów cennych przyrodniczo, położonych na terenie powiatu siedleckiego na uwagę zasługują obszary Natura 2000.

Jest to system obszarów chronionych funkcjonujący na terenie krajów Unii Europejskiej. Kryterium kwalifikującym konkretny obszar do objęcia ochroną

w ramach Natury 2000 jest występowanie na jego terenie odpowiedniej liczby rzadkich gatunków ptaków, innych zwierząt czy siedlisk przyrodniczych.

Więcej na temat obszarów chronionych można znaleźć na stronie: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Krwawodziób - mieszkaniec podmokłych łąk
Fot. Magdalena Żynda

Kwiatostan kukułki szerokolistnej
Fot. Magdalena Żynda

Firletka poszarpana
Fot. Magdalena Żynda

DOLINA LIWCA

Na terenie powiatu siedleckiego wyznaczono ważny obszar występowania rzadkich gatunków ptaków.

Obejmuje on dolinę rzeki Liwiec od źródła w m. Sobicze, w gminie Zbuczyn, aż do Kamieńczyka, w okolicy Wyszkowa, gdzie Liwiec wpada do rzeki Bug.

Większość obszaru stanowią łąki i pastwiska, regularnie zalewane podczas wiosennych wylewów, naturalnie meandrującej rzeki.

Szczególnie efektownie wyglądają rozlewiska w okolicy m. Klimonty (gmina Mordy) oraz Wólka Proszewska (gmina Mokobody), gdzie Liwiec opuszcza granice powiatu siedleckiego.

Na obszarze znajdują się trzy kompleksy stawów rybnych. Pierwszy zlokalizowany jest pomiędzy Siedlcami, a wsiami Jagodnia oraz Topórek i posiada rangę rezerwatu przyrody. Kolejne zaś znajdują się na północ od wsi Golice, oraz pod wsią Ogrodniki- Czołomyje.

Liwiec
Fot. Bogusław Skarus

Dolina Liwca stanowi ważną ostoję dla ptaków przelotnych.

W miesiącach wiosennych przelotów (szczególnie przy wysokim poziomie wód) spotkamy nad Liwcem stada batalionów, siewek złotych, gęsi zbożowych i białoczelnych, łabędzie czarnodziobe czy łabędzie krzykliwe.

W okresie lęgowym Dolina Liwca stanowi ważną ostoję lęgową: błotniaka stawowego, czajki, derkacza, rycyka czy kulika wielkiego.

Spotkamy tutaj również: perkozy rdzawoszyje, kszyki, brodzie piskliwe, krwawodzioby, sieweczki rzeczne, ortolany oraz żurawie.

W granicach obszaru - Dolina Liwca znajduje się rezerwat Stawy Siedleckie.

Wśród ornitologów słynie on ze stad łysek, ptaków siewkowych czy czapli białych.

Na stawach zaobserwujemy polujące błotniaki stawowe (gnieźdzą się tutaj w liczbie kilkunastu par), bieliki, bociany czarne, łabędzie nieme, gęsi gęgawy, wąsatki, remizy, zimorodki.

Stawy siedleckie mają rangę rezerwatu przyrody oraz są obrębem hodowlanym. Na wejście na ich teren wymagana jest zgoda odpowiednich instytucji oraz właściciela obiektu.

Kulik wielki - rzadki mieszkaniec wilgotnych łąk
Fot. Magdalena Żynda

Stawy - ostaje różnorodności gatunkowej
Fot. Bogusław Skarus

Gęsi gęgawy w rezerwacie Stawy Siedleckie
Fot. Magdalena Żynda

Śmieszki i kaczki krzyżówki
Fot. Magdalena Żynda

OSTOJA NADLIWIECKA

Na terenie powiatu siedleckiego wyznaczono specjalny obszar ochrony siedlisk – Ostoja Nadliwiecka. Ponad połowę jego powierzchni stanowią łąki i zarośla, jedną piątą - obszary rolnicze, pozostałą część lasy (głównie liściaste, w mniejszym stopniu iglaste i mieszane).

Istotnym elementem ostoi są kompleksy stawów rybnych w Klimontach, Czepielinie, Golicach i Siedlcach.

Charakterystycznym elementem krajobrazu są lasy łąkowe. Najpospolitszymi i zajmującymi największe powierzchnie są łągi olszowo-jesionowe.

Krwawnica pospolita - roślina charakterystyczna dla obszaru Ostoja Nadliwiecka
Fot. Magdalena Żynda

Pospolite w obrębie obszaru są nadrzeczne ziołorośla. Tworzą one wąskie pasy o różnej długości, rozmieszczone na całym terenie.

W obrębie doliny Liwca znaczący udział w krajobrazie mają łąki oraz zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe.

Do najcenniejszych należą łąki świeże ekstensywnie użytkowane, np.: ekstensywnie użytkowane łąki rajgrasowe. Znacznie rzadziej spotkać tu można zmienno wilgotne łąki trzęślicowe, śródłądowe ciepłolubne murawy na piaskowe.

Do szczególnie interesujących gatunków roślin naczyniowych należą te wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin - cibora żółta i krwawnica pospolita.

Dolina Liwca jest ważną ostoją dla ryb. Stwierdzono tutaj 6 gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Szczególnie licznie występują tutaj różanka i koza. Dolina Liwca to jedno z centrów występowania w województwie wydry i bobra. Obszar ten ma szczególne znaczenie dla ochrony i zachowania brzozy niskiej, gatunku wymienionego w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin.

Jej populacja na odcinku Czepielin-Golice liczyła ok. 200 osobników i była jedną z największych w województwie mazowieckim.

Ostoja Nadliwiecka stanowi łącznik pomiędzy obszarami sieci ekologicznej Natura 2000, do której należą: dolina Bugu czy dolina Kostrzynia.

Pliszka żółta - rzadki mieszkaniec pól
Fot. Magdalena Żynda

Stawy w Mościbrodach w szacie zimowej
Fot. Bogusław Skarus

Polna droga - typowy element krajobrazu powiatu
Fot. Bogusław Skarus

Rusalka żałobnik
Fot. Magdalena Żynda

BOCIAN BIAŁY - GATUNEK „HERBOWY” POWIATU SIEDLECKIEGO

Bocian biały jest gatunkiem występującym na terenie całego powiatu siedleckiego. Ptak ten zdobywa pokarm najczęściej na podmokłych łąkach i pastwiskach. W takich miejscach, począwszy od ostatnich dni marca, aż do końca sierpnia jest najczęściej widywany.

W trakcie całego sezonu lęgowego większe skupiska bocianów spotkamy na łąkach w okolicy m. **Wola Suchożebrska, Ciosny, Radzików** czy **Maciejowice**. Grupy żerujących tutaj ptaków mogą liczyć nawet do 100 osobników.

W ostatnim dziesięcioleciu siedleckie bociany są intensywnie badane.

Oprócz standardowego liczenia par lęgowych oraz oceny efektywności lęgów, młode ptaki są obrączkowane. Niektórym z nich zakłada się nadajniki umożliwiające śledzenie tras wędrówek.

Każdego roku obrączkuje się co najmniej pięćset młodych, a w latach o wyjątkowo dużej liczebności piskląt, nawet tysiąc.

Dzięki obrączkowaniu wiemy, że siedleckie bociany zimują najczęściej w Sudanie i Czadzie, a rzadziej w Zambii czy Tanzanii. W swojej wędrówce mogą docierać nawet do Republiki Południowej Afryki.

Znakowanie umożliwia również ocenę wieku ptaków przystępujących po raz pierwszy do lęgu oraz ułatwia badanie zjawiska powracania w okolice miejsca wyklucia.

Okazuje się, że siedleckie bociany po uzyskaniu dojrzałości wracają w okolice rodzinnych gniazd, by same odchowić tutaj potomstwo.

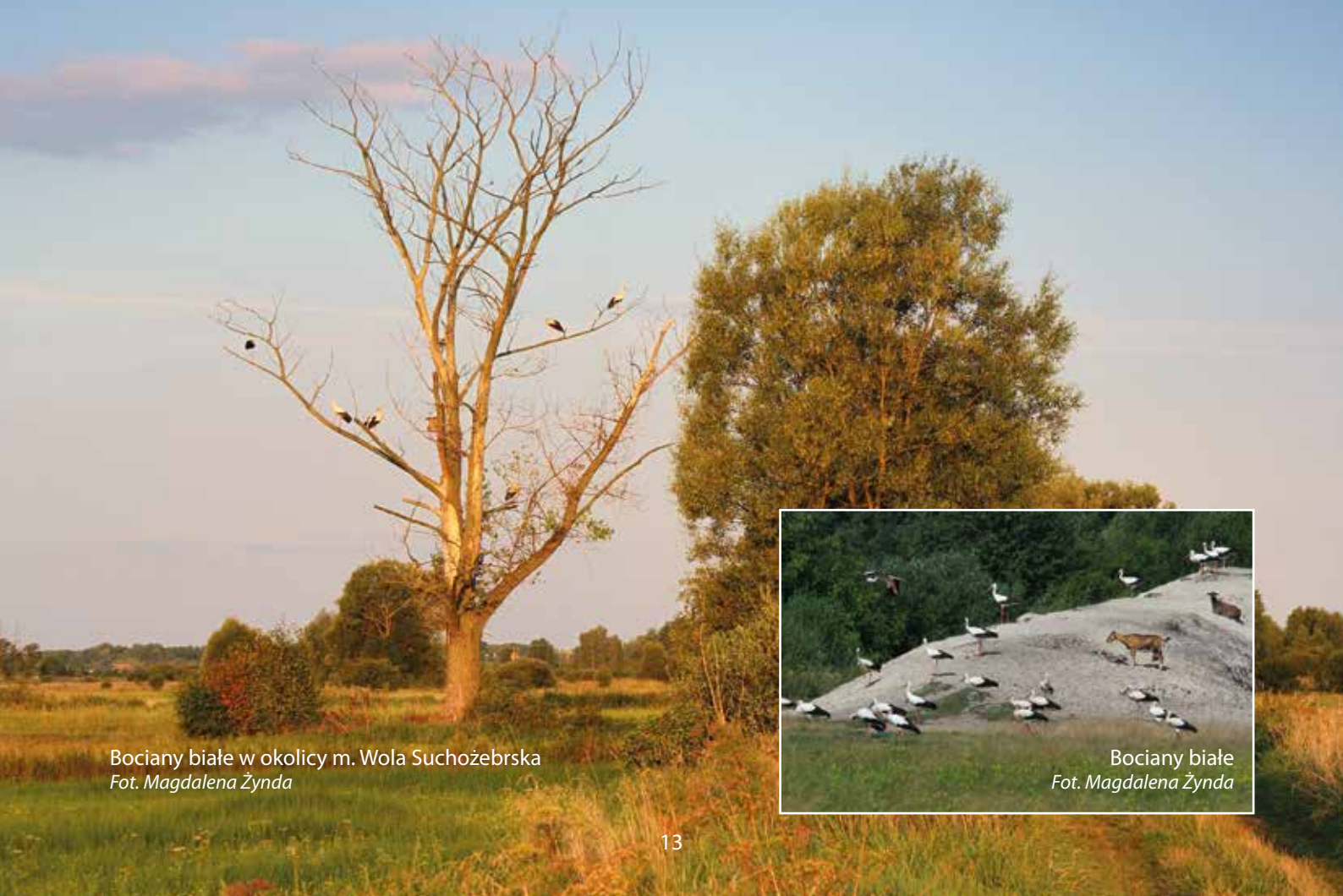
Bocian biały na łące z mniszkiem lekarskim
Fot. Magdalena Żynda

Z przeprowadzonych dotychczas badań wynika, że liczebność populacji bociana białego na terenie powiatu siedleckiego wzrosła w ostatnim dziesięcioleciu o **12%**.

W skali kraju jest to dość dużo, bowiem zdarzają się miejsca (np. woj. śląskie), w których liczba bocianich par w tym samym okresie spadła nawet o 40%.

W roku 2019, na terenie powiatu siedleckiego gnieździło się **479 bocianich par**, z czego **426** szczęśliwie wychowało potomstwo (łącznie **1210 młodych**).

Skupiska od 5 do 9 gniazd spotkamy w miejscowościach **Brzozów** i **Nakory** (gmina Suchożebry), **Starczewice** (gmina Korczew), **Stare Okniny** (gmina Wiśniew), **Drupia** (gmina Skórzec).

Bociany białe w okolicy m. Wola Suchożebrska
Fot. Magdalena Żynda

Bociany białe
Fot. Magdalena Żynda

ŁĄKI I PASTWISKA – MAŁE ENKLAWY DUŻEJ RÓŻNORODNOŚCI

Istotną rolę w zachowaniu wielu rzadkich i zagrożonych gatunków spełniają obszary nie objęte żadną z form ochrony przyrody. Należą do nich ekstensywnie użytkowane łąki i pastwiska.

Najcenniejsze siedliska tego typu spotkamy w dolinach małych rzek i cieków, gdzie otwarte tereny trawiaste urozmaicone są drzewami lub krzewami oraz łanami roślinności zielnej.

Tak położone łąki czy pastwiska są jeszcze użytkowane ekstensywnie, co powoduje, że stanowią one

swoiste ostoje różnorodności biologicznej. W zależności od sposobu użytkowania oraz położenia przestrzennego terenu, na takich obszarach spotkamy, do kilkadziesiątu gatunków roślin.

Zaczynając od występujących powszechnie traw, odpornych na zgryzanie czy koszenie, a skończywszy na rzadkich gatunkach storczyków.

Suchsze łąki charakteryzują się niską, zwartą roślinnością trawiastą z domieszką m.in. mniszka lekarskiego, jaskrów, bobrka, krwawnika, stokrotek, firletek itp.

Łąki w okolicy Bork Siedleckich
Fot. Bogusław Skarus

Sarny - pospolity gatunek pól i lasów
Fot. Magdalena Żynda

W miejscach wilgotniejszych występują turzyce, sity i mchy.

Z łąkami i pastwiskami, szczególnie tymi użytkowymi ekstensywnie jest związanych wiele gatunków zwierząt. Na takich obszarach spotkamy dużą różnorodność owadów. Występują tu: błonkówki (pszczoly, trzmiele, gąsieniczniki), motyle, wśród nich modraszki, oczennice, kraśniki. Liczne są pluskwiaki i chrząszcze.

Tereny łąkowe zamieszkuje szereg ciekawych gatunków ptaków. Są to głównie drobne ptaki śpiewające, ptaki siewkowe i niektóre szponiaste np. błotniaki, myszołowy, pustułki czy orliki krzykliwe. Dla tej ostatniej grupy tereny te stanowią ważne żerowiska.

Wśród ptaków spotykanych na łąkach zwracają uwagę gatunki z rzędu siewkowych: czajka, rycyk, kszyk, krwawodziób, kulik wielki czy derkacz.

Obszary łąkowo-pastwiskowe stanowią dla tej grupy miejsca lęgowe oraz zapewniają bazę pokarmową.

Łąki położone wśród pól uprawnych i na obrzeżach lasów są wykorzystywane jako pastwiska przez łosie, sarny, a w ostatnich latach również daniela.

Głównym zagrożeniem dla różnorodności obszarów łąkowych jest postępująca szybko intensyfikacja rolnictwa (nawet czterokrotne koszenie i związane z nim intensywne nawożenie). Nowoczesne rolnictwo prowadzi do zubożenia zbiorowisk roślin łąkowych (zmniejszenia liczby roślin występujących w runi).

Problemem jest również zaniechanie wypasu zwierząt, a w niektórych miejscach zarastanie łąk w wyniku sukcesji.

Wieliczka pochwowata w okolicy m. Borki Siedleckie
Fot. Magdalena Żynda

Wypas zwierząt w dolinie Liwca
Fot. Magdalena Żynda

TY TEŻ MOŻESZ NAM POMÓC CHRONIĆ PRZYRODĘ!

Grupa EkoLogiczna jest ogólnopolską organizacją przyrodniczą.

Celem statutowym Grupy jest ochrona dziko żyjących zwierząt i ich siedlisk. Nasza uwaga skupia się głównie na szerzeniu w społeczeństwie wiedzy o przyrodzie. Zbieramy dane dokumentujące stan i zagrożenia krajowych gatunków roślin oraz zwierząt. Opracowujemy i wdrażamy plany działań ochronnych.

Grupa EkoLogiczna
Brzozów 19
08-125 Suchożebry
e-mail: ekogrupa@o2.pl
www.grupaekologiczna.org.pl

NIP: 821-263-70-31

REGON: 146221529

Alior Bank: 24 2490 0005 0000 4500 6371 9731

Żurawie
Fot. Magdalena Żynda

